

SPIRITUALITA INSPIRUJE UMĚNÍ, UMĚNÍ INSPIRUJE NEJEN SPIRITUALITU

Zdeněk Vojtíšek

Při studiu sociologie nových náboženských hnutí na přelomu století v Londýně mi – obrazně řečeno – v uších ještě zněly obvyklé výroky bouřlivých českých 90. let o „sektách, které uchvacují mladé lidi“ a „vymývají jim mozek“ tak, aby se tyto „oběti“ vzdaly svého dosavadního života, „odevzdaly veškerý majetek“ a „nechaly se zneužívat sektářskými vůdci“. Vždy jsem měl o takových výrocích pochybnost a přednášky, na něž jsem v Británii chodil, ji jenom zvyšovaly. Ale až teprve v Národní galerii v Londýně mi všechno došlo. Na obraze „Svatý František se zřiká svého pozemského otce“ italského umělce, zvaného Sassetta (1395–1450), jsem našel všechno, s čím jsem měl zkušenosti z konfliktů spojených s českými novými náboženstvími: lítost, nepochopení a hněv rodiče, lítost a odhodlání Františka, který se vzdal drahého oděvu, a tím i dědictví od svého bohatého otce, ochranitelství biskupa z Assisi a mnoho dalších emocí v obličejích těch, kteří tvoří dvě skupiny lidí. Vzdálení jsou si asi na tři kroky, ale mentální vzdálenost mezi nimi se blíží nekonečnu.

Obraz malovaný pro oltář kostela svatého Františka v dnešním Sansepolcru před polovinou 15. století a tato klíčová scéna ze života Františka (1182–1226) mi otevřely (samozřejmě spolu se skvělými přednáškami) další etapu mé akademické práce. Ale také zásadně posílily mou empatii vůči oběma stranám konfliktu a přiměly mě upozadit hodnocení jejich činů ve prospěch snahy jim porozumět. Sassettův obraz se mi stal aspoň trochu i náboženským zážitkem tak, jak o tom píše historik umění **Ivan Foletti** v článku, zařazeném na začátek tématu „Spiritualita a výtvarné umění“. Výtvarné projevy spiritistů, kteří věří, že jejich ruku vede „odtělená“ entita, jsou někdy až fascinující. Důkladně nás do tohoto světa uvádí ředitelka galerie v Litoměřicích **Dana Veselská**. Fascinace mediální tvorbou je patrná i u **Andrey Hudákové**, recenzentky nové knihy o tomto umění. Islamolog **Martin Klapetek** připomíná, že spirituálně motivované umění – v tomto případě architektura – má i identitární funkci. Také Dandaronova mandala, o níž píše buddholog **Luboš Bělka**, hrála i jinou než uměleckou a náboženskou roli a stala se výrazem odporu proti snaze o násilnou ateizaci Burjatska sovětským režimem. Čtenářský pohled rozšířil za hranice Evropy i **Pavel Nikolaj Dušek** článkem o výtvarném projevu v haitském vúdú.

Malíř **Ondřej Rada** a **Monica Bubna-Litic** nás svými články vracejí do křesťanské Evropy. Umělecký směr, rozvinutý v klášteře v bádensko-württemberském Beuronu a popsáný Monicou Bubna-Litic na příkladu pražského kostela Zvěstování Panně Marii, zaznamenal svůj vrchol v době, kdy tvořil i českoněmecký umělec August Brömse. Jedním z jeho obrazů se detailněji zabývá kurátor **Filip Jakš**, a to s pomocí vzhledů evangelického kazatele **Filipa Němečka**. Kurátorka litomyšlského Portmonea **Hana Klimešová** pak v dalším článku představuje Josefa Váchala, umělce s výraznou spirituální inspirací. Váchal i Brömse patřili do generace, jíž se dotkl tvůrce esoterní antroposofie Rudolf Steiner (1861–1925). Steinerovo jméno zaznívá i v rozhovoru se znalcem esoterismu **Christopherem McIntoshem** a samozřejmě také v recenzi knihy o antroposofickém umění. Rozhovor i recenzi připravil religionista **Jan Sušer**.

Za 28 let své existence neměl časopis *Dingir* barevnou obrazovou přílohu. Až teď. Ať vás inspiruje ona i texty, k nimž se vztahuje! ■

OBSAH

Mimo rubriky

C. R. Rogers jako boží vnuk (Václav Mitáš) 2

Z domova

I nejlepší konec má své mouchy (Zdeněk Vojtíšek) 5

Co je císařovo a co je boží

(Stanislav Příbyl, Josef Fošum) 8

Téma

Obraz jako náboženský zážitek (Ivan Foletti) 10

Tajeplné umění (Dana Veselská) 12

Osmanské mešity včera a dnes (Martin Klapetek) 16

Dandaronova mandala (Luboš Bělka) 18

Hledání posvátného řádu (Monica Bubna-Litic) 20

August Brömse a zavřené oči (Filip Jakš) 22

Spiritualita Josefa Váchala (Hana Klimešová) 24

Vstoupit do světa duchů (Pavel Nikolaj Dušek) 27

Rozhovor s Christopherem McIntoshem

Imaginace je legitimní nástroj poznání (Jan Sušer) 30

Práce studentů

Fatva není jen Salman Rushdie (Ludmila Trhlíková) 32

Recenze

Umění jako memento viae (Jan Sušer) 33

Krása, při níž rozum zůstává stát (Andrea Hudáková) ... 34

Bohové a bohyně starých Slovanů (Witold Bilski) 35

Apoštol v civilu – o duchovní cestě slavného rebela

(Jan Sušer) 35

Rejstřík

..... 36

Čtení

Tvorba jako modlitba (Ondřej Rada) 3. strana obálky

Doc. PhDr. **Zdeněk Vojtíšek**, Ph.D. (*1963), je vedoucím katedry religionistiky na Husitské teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a šéfredaktorem časopisu *Dingir*.